

บทที่ 6

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะจากวิธีการพัฒนาการเขียนเรียงความแก่กระทู้
ธรรม หลักสูตรนักธรรมชั้นตรี สำหรับพระนวกภูมิของคณะสงฆ์อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี
แบ่งเป็น 3 ตอนดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผลการวิจัย
3. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. การวิจัยและการพัฒนาที่มีวัตถุประสงค์ คือ
  - 1.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาการเขียน
เรียงความแก่กระทู้ธรรม หลักสูตรนักธรรมชั้นตรี สำหรับพระนวกภูมิของคณะสงฆ์อำเภอเสนาให้
จังหวัดสระบุรี
  - 1.2 เพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนา และพัฒนาดัชนีชี้วัดความสำเร็จใน
การพัฒนาการเขียนเรียงความแก่กระทู้ธรรม หลักสูตรนักธรรมชั้นตรี สำหรับพระนวกภูมิของ
คณะสงฆ์อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี
  - 1.3 เพื่อพัฒนาการเขียนเรียงความแก่กระทู้ธรรม หลักสูตรนักธรรมชั้นตรี
สำหรับพระนวกภูมิของคณะสงฆ์อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี
2. การศึกษาการพัฒนาการเขียนเรียงความแก่กระทู้ธรรม หลักสูตรนักธรรมชั้นตรี
สำหรับพระนวกภูมิของคณะสงฆ์อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี ครั้งนี้ ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ
แบบมีส่วนร่วมโดยสร้างโอกาสให้ผู้มีส่วนร่วมอย่างสำคัญ คือ พระนวกภูมิในเขตพื้นที่บริหาร
กิจการคณะสงฆ์อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ประกอบด้วย เจ้าคณะ
อำเภอเสนาให้ ผู้อำนวยการสำนักศาสนศึกษาวัดสมุหประดิษฐาราม พระสงฆ์ตำแหน่งเจ้าอาวาส
และรองเจ้าอาวาสในเขตพื้นที่บริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี พระสงฆ์
ผู้สอนพระปริยัติธรรม (แผนกธรรม) ประจำปีการศึกษา 2552 พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และ
ผู้มีประสบการณ์ความเชี่ยวชาญ ได้มาร่วมกันศึกษาสภาพการพัฒนาการเขียนเรียงความแก่
กระทู้ธรรม หลักสูตรนักธรรมชั้นตรี สำหรับพระนวกภูมิของคณะสงฆ์อำเภอเสนาให้ จังหวัด
สระบุรี และร่วมกันระบุปัญหาและความต้องการในการพัฒนาการเขียนเรียงความแก่กระทู้ธรรม
หลักสูตรนักธรรมชั้นตรี สำหรับพระนวกภูมิของคณะสงฆ์อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี โดย
กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยไว้ 3 ขั้นตอนต่อเนื่องกัน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาการเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรม หลักสูตรนักธรรมชั้นตรี สำหรับพระนวกภูมิของคณะสงฆ์อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี

ขั้นตอนที่ 2 การแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จของการพัฒนาการเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรม หลักสูตรนักธรรมชั้นตรี สำหรับพระนวกภูมิของคณะสงฆ์อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาการเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรม หลักสูตรนักธรรมชั้นตรี สำหรับพระนวกภูมิของคณะสงฆ์อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี

3. ผลการวิจัยและการพัฒนาปรากฏดังนี้

การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาการเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรม หลักสูตรนักธรรมชั้นตรี สำหรับพระนวกภูมิของคณะสงฆ์อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพระสงฆ์และสามเณรชั้นนวกภูมิของคณะสงฆ์อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี ประจำปีการศึกษา 2552 จำนวน 52 รูป ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม แบบทดสอบ การสัมภาษณ์ และมีการจัดประชุมปรึกษาหารือเพื่อยืนยันข้อมูลที่เป็นปัญหา นำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของการพัฒนาการเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรมดังนี้

3.1 สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาการเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรม หลักสูตรนักธรรมชั้นตรี สำหรับพระนวกภูมิของคณะสงฆ์อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี

3.1.1 สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็นด้านดังนี้

3.1.1.1 ด้านความรู้ จากแบบทดสอบ เพื่อวัดความรู้ก่อนการพัฒนาการเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรมของพระนวกภูมิ ลักษณะเลือกตอบ คือ เลือกตอบถูกและผิด พิจารณาจำนวนที่ตอบถูก โดยภาพรวม พบว่า มีความรู้ อยู่ในระดับน้อย

3.1.1.2 ด้านความรู้ จากแบบสอบถาม เพื่อวัดความรู้ก่อนการพัฒนาการเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรมของพระนวกภูมิ ตามกรอบของการวิจัย คือ 1) รูปแบบ 2) เนื้อหาสาระ 3) การใช้ภาษา และ 4) ความสะอาดเรียบร้อย พิจารณาจำนวนที่ตอบถูก โดยภาพรวม พบว่า พระนวกภูมิ มีความรู้ อยู่ในระดับน้อย ทั้ง 4 รายการ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) รูปแบบ คือ การเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรม จำเป็นต้องอ่านและเขียนภาษาบาลีได้ มีการแต่งเรื่องต่างๆ หรือนิทานให้บุคคลอื่นได้อ่าน โดยมุ่งเน้นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบรรยายอธิบายและการสอบการเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรมต้องเขียนให้ได้ 2 หน้ากระดาษขึ้นไป ตามลำดับ

2) เนื้อหาสาระ คือ เนื้อหาที่ดีต้องยกตัวอย่างภาษาบาลีมาประกอบในการเขียนทุกครั้ง การอธิบายขยายเนื้อหากระทัธรรม ควรนำหลักธรรมะในการเขียนธรรมวิภาคาเขียนและเนื้อหาสาระที่นำมาอธิบายไม่จำเป็นต้องทันสมัยกับเหตุการณ์ปัจจุบันก็ได้ตามลำดับ

3) การใช้ภาษา คือ สามารถเขียนภาษาอังกฤษได้ในบางตอนของการแต่งกระทัธรรมการใช้ภาษาในการเขียนต้องมีด้วยคำสำนวนทางหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเสมอและการใช้ภาษาในการเขียนต้องมีด้วยคำสำนวนที่อ่านเข้าใจง่ายตามลำดับ

4) ความสะอาดเรียบร้อย คือ การสอบการเขียนเรียงความแก่กระทัธรรมห้ามมีรอยลบคำผิดเด็ดขาด การสอบการเขียนเรียงความแก่กระทัธรรมสามารถใช้ปากกาขีดฆ่าข้อความที่เขียนผิดได้ แต่ต้องขีดเพียงเส้นเดียวและความสะอาดเรียบร้อยเป็นสิ่งสำคัญลำดับหนึ่งการเขียนการเขียนเรียงความแก่กระทัธรรม ตามลำดับ

3.1.1.3 ด้านการเขียนจากทดสอบ เพื่อวัดความรู้การเขียนเรียงความแก่กระทัธรรมของพระนวกภูมิ หลังจากการตรวจแล้วพิจารณาจากผลการประเมินในทุกประเด็นพบว่า การเขียนเรียงความตามหัวข้อที่กำหนดให้ ส่วนใหญ่ ทำคะแนนอยู่ระหว่าง 0-49 ตามเกณฑ์การตรวจธรรมสนามหลวงนั้น ถือว่าไม่ผ่านเกณฑ์ หมายถึง สอบตก โดยภาพรวม ก่อนการพัฒนา มีความรู้ความเข้าใจการเขียน อยู่ในระดับน้อย ทุกประเด็น

3.1.1.4 ด้านความต้องการในการพัฒนาการเขียนเรียงความแก่กระทัธรรม ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการจัดประชุมพิจารณาจากผู้มีส่วนอย่างสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ตามกรอบแนวคิดการวิจัย คือ 1) รูปแบบ 2) เนื้อหาสาระ 3) การใช้ภาษา และ4) ความสะอาดเรียบร้อย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) รูปแบบ พบว่า พระนวกภูมิ มีความต้องการพัฒนาการเขียนเรียงความแก่กระทัธรรม คือ ด้านความรู้ ความเข้าใจ และวิธีการฝึกปฏิบัติจริงในการเขียนจนสามารถจำรูปแบบตามเกณฑ์ได้ถูกต้อง

2) เนื้อหาสาระ พบว่า พระนวกภูมิ มีความต้องการในการพัฒนาการเขียนเรียงความแก่กระทัธรรม คือ ด้านความรู้ ความเข้าใจ และวิธีการฝึกฝนทักษะการวางโครงเรื่อง การตีความหมายจากข้อหลักธรรมต่างๆ โดยฝึกอธิบายข้อหลักธรรมสั้นๆ และฝึกปฏิบัติจริงในการเขียน

3) การใช้ภาษา พบว่า พระนวกภูมิ มีความต้องการในการพัฒนาการเขียนเรียงความแก่กระทัธรรม คือ ด้านความรู้ ความเข้าใจ ในการใช้ภาษาที่ถูกต้องและหลักการเลือกถ้อยคำ การเรียบเรียงคำ ประโยค การเชื่อมต่อประโยค การใช้สำนวนโวหาร และแสวงหาแนวทางการปฏิบัติของการใช้ภาษาในการเขียนเรียงความแก่กระทัธรรม ได้แก่ การเลือกใช้คำให้เหมาะสม การผูกหรือเชื่อมต่อประโยค การจัดลำดับเนื้อหาที่ไม่ต่อเนื่อง การเขียน

ไม่ครอบคลุมเนื้อหา การตีความหมายอธิบายขยายความ การสื่อความหมายให้เข้าใจ และฝึกปฏิบัติจริงในการเขียน

4) ความสะอาดเรียบร้อย พบว่า พระนวกภูมิ มีความต้องการพัฒนาการเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรม คือ ด้านความรู้ ความเข้าใจ ในการวางแผนก่อนลงมือการเขียนวิธีการฝึกฝนทักษะให้มีความละเอียดรอบคอบและฝึกปฏิบัติจริงในการเขียน

3.2 แนวทางและวิธีการพัฒนาการเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรม หลักสูตรนักธรรมชั้นตรี สำหรับพระนวกภูมิของคณะสงฆ์อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี ตามที่ผู้มีส่วนสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมกันประชุมกลุ่มเฉพาะ (focus group discussion) ระดมความคิดเห็นแนวทางและวิธีการ คือ การฝึกอบรม เรื่องการเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรม

ดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรม หลักสูตรนักธรรมชั้นตรี สำหรับพระนวกภูมิของคณะสงฆ์อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี เพื่อประเมินผลการพัฒนาตามแนวทางและวิธีการที่ได้จากการสนทนากลุ่มเฉพาะ กำหนดดัชนีชี้วัดความสำเร็จของการพัฒนาไว้ดังนี้

1. พระนวกภูมิ มีความรู้ เกี่ยวกับลำดับขั้นตอนการเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรม จากแบบทดสอบ หลังการพัฒนา อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 80 ขึ้นไป

2. พระนวกภูมิ มีความรู้ เกี่ยวกับการเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรม จากแบบสอบถาม ตามกรอบของการวิจัย คือ 1) รูปแบบ 2) เนื้อหาสาระ 3) การใช้ภาษา และ 4) ความสะอาดเรียบร้อย หลังการพัฒนา อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 80 ขึ้นไป

3. พระนวกภูมิ มีความรู้ เกี่ยวกับการเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรม จากการทดสอบเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรม ตามหลักเกณฑ์ หลังการพัฒนาสามารถทำคะแนนได้ 70 คะแนนขึ้นไป ทุกประเด็น อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 80 ขึ้นไป

3.3 การพัฒนาการเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรม หลักสูตรนักธรรมชั้นตรี สำหรับพระนวกภูมิของคณะสงฆ์อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี ตามแนวทางและวิธีการในการพัฒนาที่ได้จากการร่วมกันแสวงหาของผู้มีส่วนสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องดังนี้

3.3.1 ผลด้านความรู้ เกี่ยวกับลำดับขั้นตอนการเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรม เมื่อเปรียบเทียบคะแนนจากแบบทดสอบความรู้ก่อนการพัฒนาและหลังการพัฒนา พบว่า พระนวกภูมิ ตอบถูกทุกข้อ อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 100

3.3.2 ผลด้านความรู้ เกี่ยวกับการเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรม ตามกรอบของการวิจัย เมื่อเปรียบเทียบคะแนนจากแบบสอบถามความรู้ก่อนการพัฒนาและหลังการพัฒนา พบว่า พระนวกภูมิ ส่วนใหญ่ ตอบถูก อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 80 ขึ้นไปทุกรายการ มีรายละเอียดดังนี้

1) ผลด้านความรู้ รูปแบบการเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรม พบว่า พัฒนาสูงสุด ร้อยละ 96.2 และต่ำสุด ร้อยละ 82.7

2) ผลด้านความรู้เนื้อหาสาระ การเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรม พบว่า พัฒนาสูงสุด ร้อยละ 98.2 และต่ำสุด ร้อยละ 82.7

3) ผลด้านความรู้การใช้ภาษา การเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรม พบว่า พัฒนาสูงสุด ร้อยละ 96.0 และต่ำสุด ร้อยละ 90.4

4) ผลด้านความรู้ความสะอาดเรียบร้อย การเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรม พบว่า พัฒนาสูงสุด ร้อยละ 96.0 และต่ำสุด ร้อยละ 88.3

3.3.3 ผลการเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรม จากการฝึกเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรม ตามหลักเกณฑ์การสอบธรรมสนามหลวง เมื่อพิจารณาจากผลคะแนนแบบทดสอบก่อนการพัฒนาและหลังการพัฒนา พบว่า พระนวกภูมิ ส่วนใหญ่ สามารถทำคะแนนได้ 70 คะแนนขึ้นไป อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 80 ขึ้นไป

3.3.4 ผลด้านเจตคติต่อการพัฒนาการเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรม พบว่า พระนวกภูมิ มีเจตคติต่อการพัฒนาการเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรม หลังการพัฒนา ส่วนใหญ่ มีเจตคติอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยมีเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 4.50 ขึ้นไป ทุกข้อ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยและการพัฒนาการเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรม หลักสูตรนักธรรมชั้นตรี สำหรับพระนวกภูมิของคณะสงฆ์อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี มีสาระสำคัญนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาการเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรม หลักสูตรนักธรรมชั้นตรี สำหรับพระนวกภูมิของคณะสงฆ์อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี ปรากฏว่า บุคคลผู้ที่เข้ามาบรรพชาและอุปสมบท เป็นพระสงฆ์และสามเณร ถือว่าเป็นผู้ใหม่ในระบบการศึกษาพระปริยัติธรรมทางพระพุทธศาสนา จึงไม่มีความรู้ ความเข้าใจ ในการเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรม ไม่มีข้อมูลพื้นฐานที่จะสามารถปฏิบัติการเขียนด้วยตนเองได้ จึงเป็นเรื่องที่ยากสำหรับพระสงฆ์และสามเณร ถึงแม้ว่าจะมีการเรียนการสอนเกี่ยวกับการเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรมบ้างแล้วก็ตาม เมื่อสอบถามสาเหตุที่เกิดขึ้นก็พบว่า พระสงฆ์และสามเณรชั้นนวกภูมิ ไม่สามารถจำรูปแบบที่เป็นกฎเกณฑ์บังคับสำหรับการเขียนได้ เช่นการจัดวางตำแหน่งของการเขียน การย่อหน้า การอ้างอิงพุทธศาสนสุภาษิตและการสรุป เป็นต้น จึงไม่มีความมั่นใจในการเขียน เพราะกลัวผิดพลาดและจะทำให้เสียคะแนนได้มาก การเขียนเนื้อหาสาระเป็นสิ่งสำคัญมากเพราะเป็นการอธิบายขยายความของของหลักธรรม เมื่อไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม ก็ไม่สามารถอธิบายขยายความในการเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรมได้ เพราะไม่รู้ว่าจะนำเนื้อหาสาระเช่นไรมาเขียนบรรยายให้เป็นเรื่องที่เชื่อมต่อกัน และมีจำนวนมากที่มีปัญหาด้านการเขียนตัวหนังสือ เพราะไม่ค่อยได้เขียนหนังสือที่เป็นเรื่องๆ โดยกำหนดให้ต้องมีเหตุมีผลที่สอดคล้องกันรวมถึงการอ้างอิงหลักธรรมที่นำมาเขียนด้วย สืบเนื่อง

จากการไม่ค่อยได้ฝึกเขียนหนังสือ และไม่มีความรู้ด้านภาษาที่ชัดเจน จึงนำภาษาพูดมาใช้ในการเขียน และที่พบมากที่สุดปัญหาเรื่องการเขียนหนังสือผิดมาก เขียนตัวหนังสือตกๆ หล่นๆ จึงทำให้ประโยคนั้นๆ ขาดความสมบูรณ์หรือความหมายที่ถูกต้อง และขาดความละเอียดรอบคอบในการตรวจเช็คหลังจากการเขียนเรียงความแก่กระทู้ธรรม ไม่มีการวางแผนก่อนลงมือเขียนจริงๆ จึงทำให้เขียนหนังสือผิดอยู่บ่อยๆ จำเป็นต้องลบแก้ไขข้อความที่ผิดในประโยคนั้นๆ จนทำให้การเขียนเรียงความแก่กระทู้ธรรม ในฉบับนั้นไม่มีความความสะอาดเรียบร้อย สิ่งสำคัญมีกำหนดเวลาในการเขียนเป็นข้อบังคับด้วย ซึ่งมีความสอดคล้องกับปัญหาในการเขียนเรียงความของนักเรียน จากศึกษาวิจัยของวรรณวิไล พันธุ์สีดา (2540, หน้า 31) ได้สรุปไว้ว่า ข้อบกพร่องในการใช้ภาษา การขยายสื่อความหมาย รูปแบบการเขียนที่ถูกต้องการจัดลำดับความคิด สาเหตุเกิดจาก นักเรียนขาดความรู้ความเข้าใจพื้นฐานในการเขียนเรียงความจึงไม่สามารถเขียนได้ ไม่มีความตั้งใจเพราะคิดว่าการเขียนเรียงความนั้นเป็นเรื่องที่ยากขาดการฝึกอบรมในด้านการเขียนเพื่อเพิ่มพูนทักษะความชำนาญ ดังนั้นการเรียงความแก่กระทู้ธรรมที่ดี นอกจากผู้เขียนจะต้องศึกษาหาความรู้ในเนื้อหาสาระมาเป็นอย่างดีและนำเสนอข้อมูลตามลำดับขั้นตอนให้สัมพันธ์ต่อเนื่องเป็นเหตุเป็นผลกันไปตั้งแต่ต้นจนจบแล้ว จะต้องเข้าใจจิตวิทยาในการใช้ภาษา กล่าวคือ การสร้างความงามในการใช้ภาษา เช่น ลายมือ ความสะอาด การจัดย่อหน้า วรรคตอน การใช้คำ การเรียบเรียงประโยค สำนวนโวหาร เป็นต้น เพื่อให้เกิดความไพเราะน่าอ่านทำให้ผู้อ่านผู้ฟังเกิดความพอใจประทับใจ (กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 223)

2. แนวทางและวิธีการในการพัฒนาการเขียนเรียงความแก่กระทู้ธรรม หลักสูตรนักธรรมชั้นตรี สำหรับพระนวกภูมิของคณะสงฆ์อำเภอเส้าให้ จังหวัดสระบุรี จากการร่วมกันแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาจากผู้มีส่วนสำคัญและผู้มีส่วนร่วมในการสนทนากลุ่มระดมความคิดเห็นแลกเปลี่ยนแนวคิดต่อกันและกันในการแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาได้แนวทางที่สำคัญ คือ ชุดแผนการเรียน เรื่องการเขียนเรียงความแก่กระทู้ธรรม หลักสูตรนักธรรมชั้นตรี สำหรับพระนวกภูมิ ซึ่งสอดคล้องกับพระวระชิน ถิธูฉิ (2551, หน้า 92) ได้เสนอการพัฒนาทักษะการเขียนเรียงความสำหรับนักเรียนไว้ 8 หน่วย คือ หน่วยที่ 1 เรื่องความรู้ความเข้าใจการเขียนเรียงความ หน่วยที่ 2 เรื่องการเขียนเรียงความโดยใช้แผนการคิด หน่วยที่ 3 เรื่องการเขียนคำนำ หน่วยที่ 4 เรื่องการเขียนเนื้อเรื่อง หน่วยที่ 5 เรื่องการเขียนสรุป หน่วยที่ 6 เรื่องการใช้คำ หน่วยที่ 7 เรื่องการใช้ประโยค และหน่วยที่ 8 เรื่องโวหารในการเขียนเรียงความ ทั้ง 8 หน่วยมีผลมาจากการวิจัยในระยะที่ 1 ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ที่เน้นการมีส่วนร่วมอย่างสำคัญ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของประวิต เอราวรรณ (2545, หน้า 15) ที่กล่าวว่า แนวทางในการพัฒนาแผนปฏิบัติเพื่อปรับปรุงสิ่งที่เป็นปัญหา จะต้องวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาที่มีการวางแผนการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้และประเมินผลการปฏิบัติการจัดฝึกอบรมให้ความรู้และจัดกิจกรรม

แบบมีส่วนร่วมเป็นวิธีหนึ่งที่มีประสิทธิภาพสูง ตามแนวคิดของพระธรรมปิฎก (2545, หน้า 4) กล่าวไว้ว่า การพัฒนามนุษย์นั้นควรมีการพัฒนาทั้ง 3 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้ (knowledge) 2) ด้านทักษะ (skill) และ 3) ด้านเจตคติ (attitude) ดังนั้นผู้วิจัยจึงจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการเขียนเรียงความแก่กระทู้ธรรม หลักสูตรนักธรรมชั้นตรี สำหรับพระนวกภูมิของคณะสงฆ์อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี

3. ผลการพัฒนาการเขียนเรียงความแก่กระทู้ธรรม หลักสูตรนักธรรมชั้นตรี สำหรับพระนวกภูมิของคณะสงฆ์อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี หลังจากพระนวกภูมิ ได้รับการพัฒนาด้วยการฝึกอบรมการเขียนเรียงความแก่กระทู้ธรรม หลักสูตรนักธรรมชั้นตรี มีการประเมินผลของการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ตามกรอบของการวิจัยและดัชนีชี้วัดความสำเร็จที่กำหนดไว้ในการวิจัยระยะที่ 2 นั้นมีผลด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการเขียนเรียงความแก่กระทู้ธรรม ตามกรอบของการวิจัย คือ 1) รูปแบบ 2) เนื้อหาสาระ 3) การใช้ภาษา 4) ความสะอาดเรียบร้อย และผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจการเรียงลำดับขั้นตอนรูปแบบการเขียนเรียงความแก่กระทู้ธรรมให้ถูกต้องตามเกณฑ์การสอบธรรมสนามหลวง พบว่า พระนวกภูมิมีความรู้เพิ่มขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนทดสอบความรู้ก่อนการพัฒนาและหลังการพัฒนา อยู่ในเกณฑ์ความสำเร็จตามดัชนีชี้วัดทุกรายการ ด้านการเขียนเรียงความแก่กระทู้ธรรมตามเรื่องที่กำหนดให้ พบว่าพระนวกภูมิสามารถทำคะแนนได้ 70 คะแนนขึ้นไป อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 80 ขึ้นไปทุกประเด็นที่มีการประเมิน มีการเขียนอยู่ในระดับดี ทุกประเด็นหลังการพัฒนาซึ่งอยู่ในเกณฑ์ความสำเร็จตามดัชนีชี้วัด และด้านเจตคติต่อพัฒนาการเขียนเรียงความแก่กระทู้ธรรม พบว่า หลังการพัฒนาพระนวกภูมิ มีเจตคติต่อพัฒนาการเขียนเรียงความแก่กระทู้ธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งจากการพัฒนาการเขียนเรียงความแก่กระทู้ธรรมในครั้งนี้ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องส่งผลให้มีความเชื่อมั่นในความรู้ที่ได้รับก่อนการสอบธรรมสนามหลวง เพื่อวัดความรู้ตามกฎเกณฑ์ระเบียบภาคบังคับในการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในประเทศไทย และสามารถแนะนำถึงเทคนิคกระบวนการต่าง ๆ ในการเขียนเรียงความเพื่อประยุกต์ใช้กับการเขียนในรูปแบบอื่นๆ ต่อไป

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการพัฒนาการเขียนเรียงความแก่กระทู้ธรรม หลักสูตรนักธรรมชั้นตรี สำหรับพระนวกภูมิของคณะสงฆ์อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 2 ประเด็น คือ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

กระบวนการพัฒนาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำวิธีการพัฒนาหลายวิธีการที่ได้ศึกษาจากสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ และแนวคิด ทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการระดมความคิดเห็นในการสนทนากลุ่มเพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาพร้อมทั้งกำหนดดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการเขียนเรียงความแก่กระทู้ธรรม หลักสูตรนักธรรมชั้นตรี สำหรับ

พระนวกภูมิของคณะสงฆ์อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี ฉะนั้นผู้สนใจที่จะนำวิธีการพัฒนาในครั้งนี้ไปใช้จำเป็นต้องคำนึงถึงบริบทชุมชน ข้อจำกัดต่างๆ ของชุมชนนั้นๆ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยและพัฒนาครั้งต่อไป

การวิจัยและการพัฒนาการเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรม หลักสูตรนักธรรมชั้นตรี สำหรับพระนวกภูมิของคณะสงฆ์อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรีครั้งนี้เป็นกระบวนการพัฒนาที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนร่วมอย่างสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ฉะนั้นควรจัดให้มีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ในกลุ่มประชากรอื่นๆ เพื่อให้เกิดการวิจัยและการพัฒนาที่แตกต่าง